

ІСТОРІЯ НАУКИ. ПЕРСОНАЛІЇ

УДК (57092)Парпан

doi: 10.25128/2078-2357.22.4.10

М. М. БАРНА, Н. М. ДРОБИК, В. В. ГРУБІНКО, Л. С. БАРНА

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2, Тернопіль, 46027

e-mail: barna@chem-bio.com.ua

ПАМ'ЯТІ ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО-ЕКОЛОГА, ЗАСЛУЖЕНОГО ЛІСІВНИКА УКРАЇНИ, ПРОФЕСОРА, АКАДЕМІКА ЛІСІВНИЧОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ ПАРПАНА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА (06.01.1945 – 19.12.2022)

Стаття присвячена пам'яті відомого в Україні та за її межами вченого, доктора біологічних наук, професора, заслуженого лісівника України, академіка Лісівничої академії наук України, дійсного члена Української екологічної академії, Почесного професора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (з 2017 р.). Парпана Василя Івановича, який відійшов у вічність 19 грудня 2022 року.

Василь Іванович був відомим в Україні та за її межами вченим-лісознавцем, фахівцем у галузі екології, ґрунтознавства, лісівництва, фітоценології, геоботаніки, дендрології, популяційної біології, рекреації та природокористування, охорони й раціонального використання природних ресурсів, захисником пралісових гірських екосистем Карпат.

Вагомим здобутком професора Василя Івановича Парпана було створення Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва імені П. С. Пастернака на базі Карпатського філіалу (м. Івано-Франківськ) Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького (УкрНДЛГА, м. Харків).

Науковий доробок професора Парпана Василя Івановича становить понад 300 наукових праць, у тому числі монографій і статей в українських і закордонних виданнях, навчальних посібників, науково-популярних видань, матеріалів і тез доповідей на міжнародних конгресах, всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Ключові слова: лісівництво, екологія, охорона природних ресурсів, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва імені П. С. Пастернака.

19 грудня 2022 року на 78 році життя відійшов у вічність відомий в Україні та за її межами вчений, доктор біологічних наук, професор, заслужений лісівник України, академік Лісівничої академії наук України, дійсний член Української екологічної академії, керівник західного відділення Лісівничої Академії наук України, голова обласного Відділення Українського ботанічного товариства, редактор журналу «Екологія та ноосферологія» (Дніпропетровський національний університет), Почесний професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (з 2017 р.) Парпан Василь Іванович.

Василь Іванович був відомим в Україні та за її межами вченим-лісознавцем, фахівцем у галузі екології, ґрунтознавства, лісівництва, фітоценології, геоботаніки, дендрології, популяційної біології, рекреації та природокористування, охорони і раціонального використання природних ресурсів, захисником пралісових гірських екосистем Карпат.

Василь Іванович Парпан народився 6 січня 1945 року в селі Долиняни Рогатинського району Івано-Франківської області. У 1967 році закінчив з відзнакою Львівський лісотехнічний інститут (нині Національний лісотехнічний університет України, Львів) за спеціальністю «Лісове господарство» і отримав кваліфікацію «Інженер лісового господарства».

Трудову діяльність розпочав у 1967 році інженером, відтак старшим інженером у Вознесенському держлісгоспі (Миколаївський облупрлісгоспзаг). З 1969 року працював у Карпатському філіалі (м. Івано-Франківськ) Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького (УкрНДЛГА, м. Харків) молодшим науковим, а згодом старшим науковим співробітником, завідувачем лабораторії лісівництва, заступником директора, директором Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва імені П. С. Пастернака і завідувачем лабораторії лісознавства та лісівництва. У 1977 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Опад, лісова підстилка і кругообіг хімічних елементів у культурних лісових біогеоценозах Малого Полісся УРСР» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю «Біогеоценологія і екологія».

У 1994 році у Дніпропетровському державному університеті захистив докторську дисертацію на тему «Структура, динаміка, екологічні основи раціонального використання букових лісів Карпатського регіону України» на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук за спеціальністю 03.00.16 – екологія. Вчене звання професора йому було присвоєно у 2001 році по кафедрі біоекології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Парпан Василь Іванович був дійсним членом Української екологічної академії наук, академіком Української лісівничої академії наук, керівником Західного відділення Лісівничої академії наук України.

Багато знань, сил й енергії Василь Іванович Парпан віддавав розвитку вищої педагогічної освіти в Україні, зокрема за його ініціативою відкрито кафедру біології та екології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, якою він завідував упродовж багатьох років. Василь Іванович заснував лабораторію експериментальної біології та заповідної справи у 2003 році на базі кафедри біології та екології. Науково-педагогічний стаж роботи становить понад 50 років.

Вагомим здобутком професора Василя Івановича Парпана було створення Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва імені П. С. Пастернака на базі Карпатського філіалу (м. Івано-Франківськ) Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького (УкрНДДЛГА, м. Харків).

Василь Іванович Парпан був гідним продовжувачем справи Петра Степановича Пастернака у дослідженнях лісових фітоценозів Українських Карпат. Він відкрив аспірантуру й докторантуру у створеному ним Українському науково-дослідному інституті гірського лісівництва імені П. С. Пастернака. Це успішно позначилося на підготовці фахівців вищої кваліфікації. Василь Іванович створив власну наукову школу. Під його керівництвом було захищено понад 20 кандидатських і 3 докторські дисертації. Був членом спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Інституті агроекології УААН (м. Київ), Національному лісотехнічному університеті України (м. Львів) та Львівському національному аграрному університеті.

Науковий доробок професора Парпана Василя Івановича становить понад 300 наукових праць, у тому числі монографії, статті в українських і закордонних виданнях, навчальні посібники, науково-популярні видання, матеріали і тези доповідей на міжнародних конгресах, всеукраїнських науково-практичних конференціях, з'їздах наукових товариств, зокрема Українського ботанічного товариства, Українського товариства фізіологів рослин та ін. Найбільш значущими серед них є:

Parpan V., Shumska N., Mylenka M. Syntaxonomy of vegetation of Kalush hexachlorobenzene toxic waste landfill (Ivano-Frankivsk region). *Visn. Dnipropetr. Univ. Ser. Biol. Ekol.* 2016. 24 (2), 364–370.

Parpan V., Gömöry, D., Longauer, R. et al. Variation patterns of mitochondrial DNA of *Abies alba* mill. in suture zones of postglacial migration in Europe. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*. 2004, 73 (3), pp. 203–206.

Parpan V., Shparyk Yu., Parpan T. Heavy metal pollution and forest health in the Ukrainian Carpathians. *Environmental Pollution*. 2004, 130 (1), pp. 55–63.

Parpan V., Potaczala, G., Kozak I. Natural forest regeneration in spruce monocultures in the Ukrainian Beskids – Prognosis by FORKOME model. *Journal of Forest Science*. 2007, 53 (4), pp. 162–169.

Parpan V., Parpan T., Sannikov S. The hypothesis of the pulsed dynamics of Virgin beech forests. *Russian Journal of Ecology*. 2009, 40 (7), pp. 466–470.

Парпан В. І. Наукові напрямки і здобутки Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва імені П. С. Пастернака. Лісівнича академія наук: наукові праці. 2005. Вип. 4. С. 8–13.

Парпан В. І., Козак І. І. Екологічна лісова комп'ютерна модель Forkome: монографія. Івано-Франківськ : ЦІТ ПНУ, 2006. 206 с.

Яцик Р. М., Воробчук В. Д., Парпан В. І. та ін. Генетико-селекційні та насінницькі об'єкти в лісах Буковини. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 288 с.

Парпан В. І., Чернявський М. В., Гудима В. Д., Попадюк В. Д. Порадник Карпатського лісівника. Особливості рубок догляду в гірських лісах Карпат. Івано-Франківськ : Фоліант, 2008. С. 134–149.

Парпан В. І., Стойко С. М., Парпан Т. В. Екологічна і фітоценотична характеристика букових лісів (*Fageta sylvaticae*) та можливості збільшення їх площі у зв'язку з глобальним потеплінням клімату. *Український ботанічний журнал*. 2013. Т. 71, № 3. С. 361–368.

Парпан В., Олійник М. Напрямок зміни синантропізації флори на перелогах Придністровського Поділля. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. 2013. Випуск 63. С. 133–140.

Парпан В. І., Дмитраш-Вацеба І. І. Поширення та стан популяцій *Echinops exaltatus* (Asteraceae) на території Південного Опілля. *Український ботанічний журнал*. 2016. Т. 73, № 5. С. 483–491.

Парпан В. І., Чернявський М. В., Парпан Т. В. Праліси і природні ліси та їх означення Праліси і природні ліси та їх означення. *Науковий вісник НЛТУ України: Scientific Bulletin of Ukraine*. Випуск 27.6. Львів, 2017. С. 11–15.

Парпан В. І., Парпан Т. В. Основні принципи сучасної парадигми гірського лісознавства та лісівництва Українських Карпат. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2008. Вип. 114. С. 7–12.

Парпан В. І., Кокар Н. В. Морфологія рослин: навчальний посібник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2010. 332 с.

Парпан В. І., Козак І. І. Екологічне моделювання із застосуванням програми STELLA: навчальний посібник. Івано-Франківськ : Плай, 2009. 189 с.

Науковців хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка поєднувала тісна співпраця з Парпаном Василем Івановичем. Одним із напрямів цієї співпраці була видавничо-рецензійна діяльність. Так, упродовж 1999–2018 років професор Василь Іванович Парпан був членом редакційної колегії фахового наукового видання «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія. Біологія». Василь Іванович був рецензентом таких видань: Барна М. М., Барна Л. С. Дендрарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та перспективи створення біблійного ботанічного саду: монографія. Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. 320 с.: іл.; Барна М. М., Барна Л. С. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX–початок XX ст.): монографія. Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2015. 240 с.: іл.; Барна Микола, Барна Любов, Герц Наталія, Мацюк Оксана. Морфогенез вегетативних і генеративних органів видів і гібридів родини Salicaceae Mirb. (історія дослідження): монографія. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 2021. 179 с.: іл. Барна Микола Миколайович рецензував навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: Парпан В. І., Кокар Н. В. Морфологія рослин. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 332 с: іл. тощо.

За високі досягнення на науково-педагогічній ниві, у галузі лісового господарства України професор Парпан В. І. був відзначений багатьма грамотами, значками, серед яких значок «Відмінник охорони природи України», а також нагородами в галузі лісового господарства, серед яких почесне звання «Заслужений лісівник України», яке він отримав у 2008 році. У 2015 р. Парпан В. І. був нагороджений почесною грамотою «За заслуги перед українським народом».

Досягнення професора Василя Івановича Парпана на посаді завідувача кафедри, директора відомого в західному регіоні України Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва імені П. С. Пастернака здобуті титанічною працею, вірним служінням своєму народу та завдяки наявності таких позитивних людських якостей, як гострий розум, життєва мудрість, доброта, скромність, чуйність, допомога колегам і усім, хто звертався до нього за консультаціями та порадами.

Він був принциповим, вимогливим керівником і водночас чуйною та доброзичливою людиною, уважним і мудрим наставником, який опікувався проблемами кожного члена очолюваного ним колективу; умів щиро радіти успіхам інших, співчував і підтримував колег, особливо у тяжкі часи, коли наша незалежна самостійна держава Україна перебувала й перебуває в стані війни з «північним сусідом» – ворогом України – Російською Федерацією.

Світла пам'ять про професора Василя Івановича Парпана – видатного вченого в галузі екології, геоботаніки, фітоценології, популяційної біології, лісівництва, охорони і раціонального використання природних ресурсів, мудрого керівника й наставника, чуйну і душевну людину – назавжди збережеться в серцях усіх, хто мав честь знати його, навчатися у нього, працювати та спілкуватися з ним.

Розділяємо біль втрати, сумуємо та підтримуємо в годину скорботи рідних, близьких та колег. Сподіваємось, що наукову спадщину Парпана Василя Івановича примножуватимуть його учні, друзі і послідовники, а всі, хто знав його, збережуть про нього світлі спогади.

1. Барна М. М. Ботаніка. Терміни. Поняття. Персоналії : навч. посіб. / 5-те вид., доп. і змін. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2021. 360 с.
2. Барна М. М., Барна Л. С. Дендрарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та перспективи створення біблійного ботанічного саду: монографія. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 320 с.: іл.
3. Барна М. М., Барна Л. С. Становлення і розвиток ботаніки на Тернопільщині (XIX– початок XX ст.): монографія. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2015. 240 с.: іл.

4. Бродович Р. І., Кацуляк Ю. Д. Василь Іванович Парпан – лісознавець, еколог та біолог (з нагоди 65-річчя). *Наукові праці Лісівничої академії наук України*: зб. наук. праць. Львів : РВВ НЛТУ, 2011. Вип. 8. С. 220–222.
5. Лісівнича академія наук України: довідник / за ред. проф. Ю. М. Дебринюка. Львів : Камула, 2010. 340 с.

References

1. Barna M. M. Botanika. Terminy. Poniattia. Personalii. : navch. posib. 5-te vyd., dop. i zmin. Ternopil :TzOV «Terno-hraf», 2021. 360 s. [in Ukrainian]
2. Barna M. M., Barna L. S. Dendrii Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka ta perspektyvy stvorennia bibliinoho botanichnoho sadu: monohrafiia. Ternopil : TOV «Terno-hraf», 2017. 320 s.: il. [in Ukrainian]
3. Barna M. M., Barna L. S. Stanovlennia i rozvytok botaniky na Ternopilshchyni (XIX – pochatok XX st.): monohrafiia. Ternopil : TOV «Terno-hraf», 2015. 240 s.: il. [in Ukrainian]
4. Brodovych R. I., Katsuliak Yu. D. Vasyl Ivanovych Parpan – lisoznaveets, ekoloh ta bioloh (z nahody 65-richchia). *Naukovi pratsi Lisivnychoi akademii nauk Ukrainy*: zb. nauk. prats. Lviv : RVV NLTU, 2011. Vyp. 8. S.220–222. [in Ukrainian]
5. Lisivnycha akademiia nauk Ukrainy: dovidnyk / za red. prof. Yu. M. Debryniuka. Lviv : Kamula, 2010. 340 s. [in Ukrainian]

M. M. Barna, N. M. Drobyk, V. V. Hrubinko, L. S. Barna

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

FITTING TRIBUTE TO A RENOWNED UKRAINIAN SCIENTIST AND ECOLOGIST, HONORED FORESTER OF UKRAINE, PROFESSOR, ACADEMICIAN OF THE FORESTRY ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE, PAPAN VASYL IVANOVYCH (06.01.1945 – 19.12.2022)

The article is a tribute to a prominent Ukrainian scientist, doctor of biological sciences, professor, honored forester of Ukraine, academician of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine, full member of the Ukrainian Ecological Academy, Honorary Professor of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (since 2017), Parpan Vasyl Ivanovych, who passed away on December 19, 2022.

Vasyl Ivanovych was a forest scientist, well-known in Ukraine and abroad, an expert in the fields of ecology, soil science, forestry, ecology, phytocenology, geobotany, dendrology, population biology, recreation and nature management, protection and rational use of natural resources, an advocate of primeval forest mountain ecosystems of the Carpathians.

A significant achievement of Professor Vasyl Ivanovych Parpan was the establishment of the Ukrainian P.S. Pasternak Research Institute of Mountain Forestry based on the Carpathian branch (Ivano-Frankivsk) of the Ukrainian H. M. Vysotskyi Research Institute of Forestry and Agroforestry (UkrNDILGA, Kharkiv).

The scientific output of Professor Vasyl Ivanovych Parpan consists of more than 300 scientific works, including monographs and articles in domestic and foreign journals, teaching aids, popular scientific publications, materials and abstracts of reports at international congresses, all-Ukrainian scientific and practical conferences.

Key words: forestry, ecology, protection of natural resources, professor, Precarpathian Vasyl Stefanyk National University, Ukrainian P. S. Pasternak Research Institute of Mountain Forestry

Надійшла 23.12.2022.